

Привредно - културне
матиче
за Сјев. Далмацију

ГЛАС

Привредно-културне
матиче
за Сјев. Далмацију

Godišnja pretplata: za članove Matice 24 din.,
za nečlanove din. 36.
Pisma i novac slati na adresu:
Sibenik, poštanska pregrada br. 30.

Сибеник, 16 Фебруара 1934
БРОЈ 181. — ГОДИНА VI

Vlasnik «Privredno-kulturna Matica za Sjev. Dalmaciju»
Urednik STEVAN PROSTRAN
Telefon br. 94. — Broj ček. računa 38. 242.

У ЗЛОЈ ВЈЕРИ А ДОБРОЈ НАМЈЕРИ

Први редови којима сам се јавио у овом листу били су намијењени моме родном мјесту Исламу. Може ли ишта прве и болније да се каже о свом рођеном народу од онога што сам ја рекао о својим Исламцима у прошлом броју „Гласа“? Па ипак ја сам чврсто увјерен да се нико, изван Ислама, неће наћи да упита: „Шта би овом младом и зеленом човјеку, да се онако душмански изјачи на свој рођени дом? Јели слика одиста тако прва, а ако јесте, зашто истину говорити ва сва уста пред цијелим свијетом; зашто сваком кавивати своју срамоту? Кому то служи и куда то води?“

А ако ја обрнем лист, па почнем са тамним сликама са других страна, из других подручја, ако почнем и ја, послје дугог размишљања, да додичем оне проблеме којима се „Глас“ одавна бави, а о којима је — једва једном! — почео и отвореније да дискутује, ја сам још више увјерен да ће ми се са свих страна, али не од свакога — и знам од кога — упутити горња питања. Неће ти људи вјеровати да ја своје село волим и да му свако добро желим, па да зато и цичим кад у њему све дрво видим. Неће они вјеровати да ја све наше крајеве волим и да зато мислим, говорим и пишем што бих волио да је у њима више добра него зла. Неће они то вјеровати, а ако вјерују неће то ником казати, јер им то не стоји у рачуну, лично, приватном рачуну. Они ће радије око мог имена — као и око других који овако мисле — мигом и шапатом смрсити „вразје плетиво“, које ће мене приказати у првеној боји, човјека који забада три у здраву ногу, који руши наш дивни старински ред ствари и нарушава наше лијепе обичаје, по којима се за стотину година унапријед знало комеђу нама има да слуша а ко да запоувиједа.

Ја сам одиста још млад, и „зелен као зелена трава“, што рекао Давид Штрабац, и сувише мали да могу да досегнем својим критичким оком до врхова нашег друштва, али има ствари за које не треба имати ни много година, ни тешких научних диплома, ни славних предака, ни никаквог имања, па да се оне учоче јасно као дан.

Ја сам учио црну слику мога Ислама, ја се не бојим да ће ме когод демантовати да висам истину кавао, а исто тако ја не разумијем, нити ћу икал разумјети, ва што се та истина не смије јавно кавати. А оно што вриједи за волим и невољни Ислам то има да вриједи за свако село, за сваки крај — и за све наше друштвене слојеве. Рођен сам у селу, са сељацима живим, разговарам, једем. И спавам с њима. Ја их познаем, ја их волим. Као такав ја имам

право да о њима говорим. Али ја сам послао к њима са нарочитом мисијом, као учитељ, па по томе ја имам и дужност да о њима говорим. Наравно да истину говорим, па била горка или слатка. То је наша просвјетитељска дужност, то је наша званична мисија — па макар ми били само нешто просвјетенији сељаци.

А кад говоримо о сељацима ми се неминувано морамо спотаћи о њихове односе са грађанима. Ми имамо и пуно право на то, јер на нас падају оптужбе — на нас учитеље — и у приватном и јавном разговору, да ми не вршимо своју просвјетитељску мисију ван школе. Ми морамо кавати истину коју сваки види: да је свака наша мисија сваки наш напор у том правцу унапред осуђен на пропаст, или на безбојно животарење, нездравим духом што га шире наши мали и велики културни центри, наш грађански елемент и наша варошка интелегенција.

Наш је сељак кроз вијекове био и остао препуштен сам себи у животној борби. А душу његову формирали су сеоски крчмари, лихвари и паланачки зеленаши. Он вије глободно дисао. Њему је свак био господар и господица, когод није носио сељачко рухо, и он се сваком таком дубоко клањао, али не из поштовања. Изван пословног саобраћаја наши грађани су се клонили сваког додира с њиме. Гадили су се и јаје увести из његове жуљаве и испудале руке. Тако понижен он је кроз вијекове кибио мржњом, постајао подал, невјеран. Зазирао од просвјете која му долази из господских руку.

Ето, таког сељака, тако село нама учитељима предадоше у руке ваши старији. Са таким повјерењем село дочекује и наш учитељски „шклобук“. И озда ми смо ли криви што ништа не можемо, ми ли нарушавамо стари дивни поредак и затрпавамо „старе стазе“, разне и мирне, кад су појединцима са наших друштвених врхова тестаментом биле загарантоване све сласти и почести. Бев труда и муче они су били купо плаћени за своје посредништво између народа и туђинске власти у прошлости. Они би то хтјели и данас, исто без труда и рада, а кад ми кажемо да није, и да не смије више да буде тако, нама се подмећу разорни циљеви и деструктивни методи. Зато сви наши напори на културном и привредном препоруду ових крајева носе печат демонске борбе једног преживјелог туђинског свхаћања проти слободарског, напредног, шумалијског поимања друштвених односа и животворног стваралачког патриотизма.

Задружни покрет се помаља. Хоћемо и ми учитељи да на њему сарађујемо. Таман се оснује, почне да

ради, а оно — посредно или непосредно подвукао јаво своје уже, коме су оба краја привезана о варошки феџер. Сељак, кога смо са тешком муком увјерили да му је на томе путу спас, бива душмански изигран и одбачен, а идеја задружна компромитована. Мјесто усјеха разочарање, мјесто повјерења још дубљи јав према нама, зачетницима задружног рада.

Да би што дубље компромитовали ту идеју они и сами почеше да оснивају задруге, из каприса, да од њих један завађени табор направи бусију проти другога. И ту улазе сељаци, неки по нередби господара, а неки из необавјештености, па кад се та мртворођена задруга распане, рачун плаћа опет сељак и задружна мисао.

У таке рачунџијске руке падају и наша соколска друштва, та дивна установа, од које с правом много очекује наш народ. Соко у много прилика и за многе људе постаје чиста пословна фирма, за коју се удешавају рекламерске параде, на којима се у своја „родољубна“ прса бусију лажни патриоте. Сељак, који нема улазницу да плати, гледа преко плога и пита учитеља свога: је ли то та спасоносна установа о којој нам ти с одушевљењем причаш?

И тако, учитељ постаје грјешник, чија просвјетитељска вуљба дими и изазива поремећаје друштвеног организма, а он мора да ћути, све у име нашег дивног старинског мира. Петар Баковић, учитељ

Štrajk mljekara u Savskoj banovini

У Savskoj banovini izbio je štrajk mljekara proizvađača i nekoliko srezova i sve se više širi, i to radi vrlo niskih cijena po kojima liferanti kupuju mljeko od seljaka proizvađača. Sam Zagreb troši dnevno 500 hektolitara, a godišnje 180 hiljada hektolitara. Samih pet preduzeća za liferovanje i priređivanje mljeka uzimlju od seljaka Savske banovine dnevno dvije hiljade hektolitara. Želja za što bržim i većim obogaćenjem navodila ih je da sve više snizuju cijenu seljaku mljekaru. Neki od tih liferanata kupili su u Zagrebu samo za 5 godina višespratne kuće. Ovi liferanti poverali su se i spoznajem, te su između sebe podijelili potrošače mljeka u Zagrebu na rajone i svaki prodavali u svom rajonu. Tako su navili cijenu mljeka seljaku da su ga plaćali od pola dinara do 75 para na litru. Mljeko su im kupovali seoski trgovci, koji su seljacima uz to odbijali procent za plenu, sami određivali procent masnosti mljeka, i seljac ma isplaćivali većinom u raznoj robi, a ne u novcu. U selu Veliki Grđevac, srez Grubišno Polje, održao se zbor mljekara iz deset srezova. Oni postavljaju uslov da im se mljeko plaća po 1 dinar za litru, ali se je na zboru stvorilo jak pokret za osnivanje mlje-

karskih zadruga u Savskoj banovini. Uistinu bez tih zadruga seljaci nigda neće doći do pravedne zarade i cijene svojoj muci, — a bez zadrugarstva uopće nema zemljoradniku spasa ni napretka.

Један историјски догађај на Балкану

— Потписан Балкански пакт —

Велика помирбена акција међу народима Балканског полуострва која се живо водила прошле године, а у којој је средишња личност био Н. В. наш Краљ уродила је ових дана великим историјским дјелом: потписивањем таквоваог Балканског споразума. Обичај, мали човјек, који није довољно посвећен у питањима међународне политике није у стању да оцијени огромни значај овог споразума за међународни мир и за унутрашње уређење појединих балканских држава. Увијек су такви споразуми имали своју велику важност и корист, а данас поготово, кад је цео свијет накомструшен и кад пријатељи мира с разлогом страхују да опет не плануе свијет.

Овај пријатељски споразум потписале су, поред наше државе, још и Републике Грчка и Турска, те Краљевина Румуњска. Чињени су напори да га потпише и Бугарска, — па и Албанија, али до тога овај пут није дошло. Њима је остављена могућност да накнадно приступе споразуму.

Балкански споразум је утврђен на претходном састанку министара држава потписница у Београду првих дана фебруара, а одмах потом, 9 фебруара, споразум је био потписан у Атини, грчкој пријестолници. Потпис је био завршен уз велике свечаности у којима је учествовало до стотину хиљада атинских грађана. Доследни текст споразума гласи:

Члан 1

Југославија, Грчка, Румунија и Турска гарантују узајамно безбједност свих својих балканских граница.

Члан 2

Високе Стране Уговорнице обавезују се да ће се договарати о мјерама које ће предузимати у случајевима у којима би могли бити тањгирани њихови интереси дефинисани овим споразумом.

Ове се обавезују да неће предузимати никакву политичку акцију ни према којој другој балканској држави непотписници овог споразума прије но што претходно измијењају своја мишљења, и да неће узимати на себе никакве политичке обавезе ни према којој другој балканској држави без пристанка осталих Страна Уговорница.

Члан 3

Овај споразум ступа на снагу кад га потпишу све Силе Уговорнице и биће ратификован што је прије

